

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yhdistyslain 10 ja 35 §:n, yleisistä kokouksista annetun lain 1 ja 2 §:n sekä painovapauslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Ulkomaalaisten poliittisia osallistumisoikeuksia Suomessa ehdotetaan laajennettavaksi. Ehdotuksen mukaan valtiollisten yhdistysten eli lähinnä puolueiden jäseninä voisivat Suomen kansalaisten lisäksi olla myös sellaiset ulkomaalaiset, joilla on kotipaikka Suomessa. Myös ulkomaalaisen oikeutta kuulua valtiollisen yhdistyksen hallitukseen laajennettaisiin luopumalla kansalaisuusvaatimuksesta. Sen sijaan kaikilta hallituksen jäseniltä kansalaisuuteen katsomatta edellytettäisiin, että heillä on kotipaikka Suomessa.

Poliittiseen osallistumisoikeuteen liittyen ehdotetaan myös kokoontumisoikeuden ja painovapauden laajentamista. Kokoontumisoikeutta ehdotetaan laajennettavaksi niin, että oikeus kokoontua yleisiin kokouksiin olisi kaikilla kansalaisuuteen, kotipaikkaan tai muihin ominaisuuksiin katsomatta. Yleisen kokouksen saisi järjestää täysivaltainen Suomen kansalainen, täysivaltainen ulkomaalainen, jolla on kotipaikka Suomessa, sekä Suomessa rekisteröity yhdistys. Säännöksiä sovellettaisiin myös mielenosoituksiin.

Painokirjoitusten julkaisemisoikeus olisi ehdotuksen mukaan Suomen kansalaisten lisäksi myös niillä ulkomaalaisilla, joilla on kotipaikka Suomessa. Itseään ja omaisuuttaan hallitsevat ulkomaalaiset, joilla on kotipaikka Suomessa, voisivat julkaista Suomessa myös aikakautisia painokirjoituksia eli sanoma- ja aikakauslehtiä. Sama oikeus olisi myös sellaisilla yhteisöillä, joissa hallituksen puheenjohtajana tai vastaavassa asemassa on mainitut edellytykset täyttävä ulkomaalainen. Aikakautisen painokirjoituksen päätoimittajana voisi olla täysivaltainen Suomen kansalainen lisäksi myös täysivaltainen ulkomaalainen, jolla on kotipaikka Suomessa.

Ehdotettujen uudistusten toteutuessa ei olisi estettä Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen ratifioimiseen ilman varauksia kokoontumisoikeuden ja painovapauden osalta. Uusi yhdistyslaki täyttää jo ihmisoikeussopimuksen vaatimukset.

Ehdotetut muutokset ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samaan aikaan uuden yhdistyslain kanssa eli 1 päivänä tammikuuta 1990.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	1.1. Yhdistyslaki	12
1. Nykyinen tilanne	3	10 §	12
1.1. Poliittiset oikeudet kansalaisten perusoikeuksina	3	35 §	13
1.2. Ulkomaalaisten mahdollisuus osallistua poliittiseen toimintaan	3	1.2. Laki yleisistä kokouksista	13
1.2.1. Osallistuminen puoluetöimintaan ..	3	1 §	13
1.2.2. Kokoontumisoikeus	4	2 §	13
1.2.3. Painovapaus	4	1.3. Painovapauslaki	14
1.2.4. Äänioikeus ja vaalikelpoisuus	5	1 §	14
1.3. Kansainvälisten sopimusten asettamat velvoitteet	6	19 §	14
1.4. Tilanne eräissä muissa maissa	7	21 §	14
1.4.1. Muut pohjoismaat	7	2. Voimaantulo	14
1.4.2. Muut läntisen Euroopan maat	8	LAKITEKSTIT	15
2. Ehdotetut muutokset	8	1. Laki yhdistyslain 10 ja 35 §:n muuttamisesta ..	15
2.1. Yleistä	8	2. Laki yleisistä kokouksista annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta	15
2.2. Osallistuminen puoluetöimintaan	9	3. Laki painovapauslain muuttamisesta	15
2.3. Kokoontumisoikeuden laajentaminen	10	LIITE	17
2.4. Painovapauden laajentaminen	10	Rinnakkaistekstit	17
3. Asian valmistelu	11	1. Laki yhdistyslain 10 ja 35 §:n muuttamisesta ..	17
4. Esityksen vaikutukset	12	2. Laki yleisistä kokouksista annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta	18
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	12	3. Laki painovapauslain muuttamisesta	18
1. Lakiehdotusten perustelut	12		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

1.1. Poliittiset oikeudet kansalaisten perusoikeuksina

Poliittisina oikeuksina laajassa mielessä pidetään tavallisesti:

1) *ilmaisuoikeutta* (mm. sanan- ja painovapaus);

2) *kokoontumisoikeutta* (oikeus osallistua yleisiin kokouksiin ja järjestää niitä);

3) *yhdistymisoikeutta* (mm. oikeus osallistua puolue toimintaan); sekä

4) *osallistumisoikeutta* (mm. äänioikeus ja vaalikelpoisuus yleisissä vaaleissa).

Poliittisen osallistumisen kannalta keskeiset vapausoikeudet, sananvapaus, kokoontumisvapaus ja yhdistymisvapaus on Suomessa taattu maan kansalaisille poliittisina perusoikeuksina. Perussäännökset asiasta sisältyvät perustuslakina voimassa olevan hallitusmuodon 10 §:ään, ja lähempiä säännöksiä näiden oikeuksien käyttämisestä voidaan antaa lailla. Perustuslakiin sisällytettyjä poliittisia perusoikeuksia koskevia perussäännöksiä voidaan muuttaa vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä, ja myös poikkeusten tekeminen näistä säännöksistä edellyttää vastaavaa, tavalliseen lainsäädäntöjärjestykseen verrattuna vaikeutettua säätämisyjärjestystä.

Huolimatta siitä, että poliittiset perusoikeudet on maamme perustuslaissa turvattu vain Suomen kansalaisille, voidaan näitä oikeuksia kuitenkin lailla myöntää myös ulkomaalaisille. Eräät Suomea sitovat kansainväliset sopimukset jopa velvoittavat tällaiseen menettelyyn. Voimassa olevaan lainsäädäntöön sisältyykin jo eräitä säännöksiä, joiden mukaan ulkomaalaisilla tietyissä suhteissa on mahdollisuus osallistua poliittiseen toimintaan Suomessa.

Koska perusoikeuksista ei ulkomaalaisten osalta ole säädetty perustuslaissa, voidaan näitä oikeuksia periaatteessa muuttaa tai ne jopa lakkauttaa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä säädetyllä lailla. Vaikka Suomea sitovat

kansainväliset ihmisoikeussopimukset sallivatkin puheena olevassa suhteessa rajoituksia, ei vallitsevaa asiointilaa kuitenkaan voida pitää tyydyttävänä. Perusoikeusturvan laajentaminen koskemaan pääsääntöisesti kaikkia Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvia henkilöitä, siis myös ulkomaalaisia on otettu myös valtioneuvoston 21 päivänä syyskuuta 1989 asettaman perusoikeuskomitean työn erääksi lähtökohdaksi.

1.2. Ulkomaalaisten mahdollisuus osallistua poliittiseen toimintaan

Ulkomaalaisten poliittisista oikeuksista on voimassa olevassa laissa säännöksiä yhdistyslaissa (503/89), yleisistä kokouksista annetussa laissa ja painovapauslaissa. Pohjoismaisesta kunnallisesta äänioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta on lisäksi säännöksiä hallitusmuodossa sekä kunnallislaissa (953/76) ja kunnallisvaalilaissa (361/72).

1.2.1. Osallistuminen puolue toimintaan

Uudessa yhdistyslaissa, joka tulee voimaan vuoden 1990 alusta, on niin sanottujen tavallisten yhdistysten osalta kokonaan luovuttu jäsenten kansalaisuusvaatimuksista ja valtiollisten yhdistysten osalta näitä vaatimuksia on eräin osin lievennetty. Valtiollisen yhdistyksen käsitteen sisältöä on selostettu uutta yhdistyslakia koskeneen hallituksen esityksen perusteluissa (hall. es. 64/1988 vp. s. 30). Valtiollisissa yhdistyksissä eli käytännössä lähinnä poliittisissa puolueissa ovat jäseninä tähän asti voineet olla vain Suomen kansalaiset. Lain voimaan tultua jäseninä voivat olla myös sellaiset toisen pohjoismaan kansalaiset, joilla on kotipaikka Suomessa (10 §:n 2 momentti). Puolueen säännöissä voidaan kuitenkin edelleen määrätä, että jäseninä voivat olla vain Suomen kansalaiset.

Puolueen jäsenyydestä seuraa, että edellä tarkoitetut pohjoismaiden kansalaiset voivat osallistua kaikkeen siihen toimintaan, jota puolueessa harjoitetaan. He voivat ottaa osaa puolueen piirissä pidettäviin kokouksiin ja niissä puhe- ja äänioikeutta käyttämällä vaikuttaa osaltaan puolueen kannanmuodostukseen erilaisissa poliittisissa asiakysymyksissä. He voivat myös osallistua puolueen piirissä järjestettävässä jäsenäänestyksessä ehdokasasetteluun valtiollisissa vaaleissa ja kunnallisvaaleissa. Ennen yhdistyslain muutostakin he ovat voineet asettaa ehdokkaita vaaleihin, mutta vain kunnallisvaaleissa ja vain valitsijayhdistyksiä perustamalla ja edellyttäen lisäksi, että heidät on kahtena vaalivuotta lähinnä edeltäneenä vuonna henkikirjoitettu Suomessa ja että he muutoin ovat täyttäneet ne edellytykset, jotka äänioikeudelle kunnallisvaaleissa on kunnallislaissa asetettu (16 §). Osallistuminen jäsenäänestykseen edellyttää valtiollisissa vaaleissa kuitenkin 18 vuoden ikää, jollei puolueen säännöissä toisin määrätä (kansanedustajain vaaleista annetun lain 26 c §, 319/75). Kunnallisvaalien osalta puolueen jäseninä olevat pohjoismaan kansalaiset voivat osallistua ehdokaiden asettamiseen siten kuin puoluejärjestön säännöissä asiasta on määrätty.

Uuden yhdistyslain mukaan muun pohjoismaan kansalaiset, joilla on kotipaikka Suomessa, voivat myös perustaa puolueen joko omassa keskuudessaan tai yhdessä Suomen kansalaisten kanssa. Puoluelain (10/69) 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan puolueen rekisteröintiin tarvitaan kuitenkin vähintään 5 000 eduskuntavaaleissa vaalioikeutetun henkilön kannatus. Kun pohjoismaiden kansalaisilla ei ole äänioikeutta eduskuntavaaleissa, he eivät itse voi allekirjoittaa tarvittavia kannattajakortteja. Toisaalta edellytyksenä kannatukselle ei ole, että kannattaja myös itse tulisi puolueen jäseneksi.

Pohjoismaan kansalainen, joka voi olla puolueen jäsen, voi yhdistyslain mukaan olla myös jäsenenä puolueen hallituksessa edellyttäen, että hän on 15 vuotta täyttänyt ja että hän ei ole konkurssissa. Hän voi myös toimia puolueen puheenjohtajana, mikäli hän on täysivaltainen (35 §).

Muilla ulkomaalaisilla ei uuden yhdistyslain mukaan ole edellä mainittuja oikeuksia osallistua valtiollisen yhdistyksen toimintaan.

1.2.2. Kokoontumisoikeus

Kokoontumisoikeus sisältää yhtäältä oikeuden osallistua kokouksiin ja toisaalta oikeuden järjestää niitä. Oikeudesta osallistua kokoukseen säädetään hallitusmuodon 10 §:ssä ja kokouksen järjestämisoikeudesta hallitusmuodon perussäännöstä täydentävässä yleisistä kokouksista annetussa laissa. Oikeudesta osallistua mielenosoituksiin tai järjestää niitä ei ole nimellisiä säännöksiä. Käytännössä näihin tilaisuuksiin on sovellettu yleisistä kokouksista annetun lain säännöksiä.

Ulkomaalaisilla ei ole Suomessa säännöksiin perustuvaa kokoontumisoikeutta. Hallitusmuodon 10 § turvaa osallistumisoikeuden kokoukseen perusoikeutena vain Suomen kansalaisille. Myös kokouksen järjestäminen on yleisistä kokouksista annetun lain 2 §:n mukaan vain täysivaltaisten Suomen kansalaisten ja yhdistysten oikeutena. Vaikka ulkomaalaisille ei ole Suomen lainsäädännössä turvattu kokoontumisoikeutta, he ovat viime vuosina tosiasiallisesti voineet käyttää tätä oikeutta.

1.2.3. Painovapaus

Painovapaudesta säädetään painovapauslaissa. Lain 1 §:ssä ilmaistaan painovapauden keskeinen periaate, oikeus julkaista painokirjoituksia ilman viranomaisen ennakkosensuuria. Viranomainen ei siten voi ennakolta tarkastaa julkaistavaa painokirjoitusta eikä estää sen julkaisemista. Sen sijaan painovapauden käyttöä valvotaan sen jälkeen kun painokirjoitus on julkaistu. Painovapauslain 40 §:n mukaan yleinen lain säännösten noudattamisen valvonta kuuluu oikeusministeriölle. Lakiin sisältyy myös useita säännöksiä siitä, kuka eri tapauksissa vastaa julkaistun painokirjoituksen sisällöstä, sekä rangaistussäännökset painokirjoituksen kautta tehdystä rikoksesta.

Painokirjoituksen *julkaisemisoikeus* on lain 1 §:n mukaan jokaisella Suomen kansalaisella. Sen sijaan ulkomaalaisilla ei tätä oikeutta ole. Pykälä ei nimenomaisesti turvaa julkaisemisoikeutta myöskään oikeushenkilöille, koska siinä mainittu Suomen kansalaisuus voi olla vain fyysisellä henkilöllä. Käytännössä myös oikeushenkilöt, muun muassa kustannusyhtiöt, julkaisevat painokirjoituksia.

Kirjapainoliikettä saa painovapauslain 5 §:n mukaan harjoittaa jokainen Suomen kansalai-

nen, joka hallitsee itseään ja omaisuuttaan. Kirjapainoliikkeen harjoittajan tulee siten olla täysivaltainen eikä hän saa olla konkurssissa. Myös yhtiöllä, osuuskunnalla ja yhdistyksellä on oikeus harjoittaa kirjapainoliikettä. Edellytyksenä kuitenkin on, että liikkeen esimiehenä on tällöin kirjapainoliikkeen harjoittamiseen oikeutettu Suomen kansalainen. Kirjapainon perustamisesta ja kirjapainotoiminnan aloittamisesta on tehtävä painovapauslain 7 §:n mukainen ilmoitus viranomaisille.

Oikeus *myydä tai muuten levittää* painokirjoituksia on painovapauslain 14 §:ssä myönnetty paitsi kirjoituksen tekijälle, myös sen julkaisijalle ja kustantajalle. Näille ei ole asetettu kansalaisuus- tai muita vaatimuksia. Pykälässä tarkoitettu oikeus kuuluu myös oikeushenkilöille.

Oikeus painokirjoitusten levittämiseen *kirjakauppaa* pitämällä on painovapauslain 15 §:n mukaan jokaisella henkilöllä ja sellaisella yhteisöllä, jonka esimiehenä on laillisesti pätevä henkilö. Painovapauslaki ei aseta kirjakaupan pitämiselle kansalaisuus- tai muita vaatimuksia. Sen sijaan laki edellyttää, että tällaisessa toiminnassa noudatetaan elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain (elinkeinolaki) säännöksiä. Elinkeinolain säännöksistä seuraa, että Suomen kansalainen voi harjoittaa edellä mainittua toimintaa edellyttäen, että hän hallitsee itseään ja omaisuuttaan. Myös vajaavaltaisella on tämä oikeus holhoojan suostumuksella. Suomen kansalaiselta vaaditaan lisäksi, että hän on tehnyt viranomaiselle elinkeinoilmoituksen toiminnan aloittamisesta. Ulkomaalaisella tulee olla elinkeinolain mukainen lupa voidakseen pitää kirjakauppaa Suomessa. Luvan myöntämisen ehtona on muun muassa se, että ulkomaalainen oleskelee Suomessa laillisella luvalla ja että hän on täysivaltainen. Myös ulkomaalaisen on lisäksi tehtävä viranomaiselle ilmoitus toiminnan aloittamisesta.

Painovapauslain 16 §:ssä säädetään oikeudesta toimia *kirjankaupittelijana*. Säännös koskee lähinnä lehtikioskeja. Pykälän mukaan kirjankaupittelijana saa olla ainoastaan Suomen kansalainen. Toiminnan aloittamisesta on lisäksi tehtävä painovapauslain 7 §:n mukainen ilmoitus.

Oikeus *julkaista aikakautisia painokirjoituksia* on painovapauslain 19 §:ssä säännelty viittaamalla kirjapainoliikkeen harjoittamista koskevaan 5 §:ään. Tämän mukaisesti oikeus aikakautisten painokirjoitusten julkaisemiseen

on ensinnäkin Suomen kansalaisella, joka hallitsee itseään ja omaisuuttaan. Sama oikeus on 5 §:n mukaan myös sellaisella yhtiöllä, yhdistyksellä ja muulla yhteisöllä, jossa liikkeen esimiehenä on itseään ja omaisuuttaan hallitseva Suomen kansalainen. Liikkeen esimiehen on 19 §:ää sovellettaessa katsottava tarkoittavan yhteisön hallituksen puheenjohtajaa sekä avoimen yhtiön yhtiömiestä ja kommandiittiyhtiön vastuunalaista yhtiömiestä. Julkaisutoiminnan aloittamisesta on painovapauslain 19 §:n mukaan ilmoitettava sen paikkakunnan viranomaiselle, jossa painokirjoitusta aiotaan julkaista. Ilmoituksessa on mainittava kirjoituksen nimi ja painatuspaikka, kuinka usein kirjoituksen on määrä ilmestyä, kirjapaino, jossa sitä aiotaan painattaa sekä henkilö, joka toimii sanomalehden tai aikakauskirjan päätoimittajana.

Aikakautisen painokirjoituksen *päätoimittajana* voi painovapauslain 21 §:n mukaan olla jokainen täysivaltainen Suomen kansalainen, joka on "mieskohtaisesti vapaana". Alaikäinen (alle 18-vuotias) tai holhottavaksi julistettu ei siten voi olla sanomalehden tai aikakauskirjan päätoimittajana. Säännöksen vaatimus siitä, että päätoimittajan tulee olla "mieskohtaisesti vapaana" merkitsee sitä, että esimerkiksi pidätetty, vangittu tai vapausrangaistusta suorittava henkilö ei voi olla aikakautisen painokirjoituksen päätoimittajana. Toisin kuin radiovastuulain (219/71) 2 §:n 2 momentin mukaan vastaavalla ohjelmatoimittajalta, aikakautisen painokirjoituksen päätoimittajalta ei edellytetä kotipaikkaa Suomessa.

Koska päätoimittajalta edellytetään aina Suomen kansalaisuutta, ulkomaalainen ei voi tässä tehtävässä toimia, vaikka hän muuten täyttäisi vaadittavat kelpoisuusehdot.

Ulkomailla painetun kirjoituksen maahan tuottajalle painovapauslaki ei aseta kansalaisuus- tai muita vaatimuksia. Ulkomailta tuotavista painokirjoituksista on pääsääntöisesti laadittava luettelo tulliviranomaisille.

1.2.4. Äänioikeus ja vaalikelpoisuus

Äänioikeutettuja valtiollisissa vaaleissa — eduskuntavaaleissa ja tasavallan presidentin vaaleissa — ovat vain Suomen kansalaiset. Toisaalta äänioikeutetut voivat äänestää ennakolta ulkomailla olevissa Suomen edustustoissa ja suomalaisilla laivoilla. Vastaavien perusteiden

mukaan määräytyy äänestys-oikeus neuvota-antavassa kansanäänestyksessä.

Vaalikelpoisia kansanedustajiksi ovat eduskuntavaaleissa vaalioikeutetut. Näin ollen ulkomaalainen ei ole vaalikelpoinen eduskuntaan. Tasavallan presidentiltä puolestaan edellytetään syntyperäistä Suomen kansalaisuutta.

Pohjoismaiden kansalaisten osallistumisesta kuntien hallintoon on hallitusmuodon 51 §:n 3 momentin antamin valtuuksin säädetty kunnallislaissa ja kunnallisvaalilaissa. Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kansalaisten osalta on vuonna 1976 toteutettu Suomessa vastavuoroinen pohjoismainen kunnallinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus. Edellytyksenä osallistumiseen vaaleihin on, paitsi äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden yleisiä edellytyksiä, että asianomaisen toisen pohjoismaan kansalainen on kahtena vaalivuotta edeltäneenä vuotena henkikirjoitettu jossakin Suomen kunnassa.

Kunnallinen äänioikeus tuottaa asianomaiset edellytykset täyttävälle toisen pohjoismaan kansalaiselle oikeuden äänestää kunnallisvaaleissa siinä kunnassa, jonka henkikirjoitettuun väestöön hän vaalivuoden alussa on kuulunut. Kunnallinen vaalikelpoisuus puolestaan tuottaa oikeuden tulla valituksi kotikuntansa valtuutuksi taikka muuhun kunnalliseen luottamustoimeen tässä kunnassa.

Muilla ulkomaalaisilla ei Suomessa ole vastaavaa oikeutta osallistua kotikuntansa kunnalliselämään.

1.3. Kansainvälisten sopimusten asettamat velvoitteet

Pariisin rauhansopimuksen (SopS 20/47) 6 artiklan mukaan Suomen on ryhdyttävä kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin taatakseen kaikille Suomen oikeudenkäyttöpiirissä oleville henkilöille, rotuun, sukupuoleen, kieleen tai uskontoon katsomatta oikeuden nauttia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, joihin sisältyvät sananvapaus, uskonnonvapaus, vapaus poliittisiin mielipiteisiin sekä kokoontumisvapaus. Rauhansopimus ei sanamuotonsa valossa tulkittuna näyttäisi lainkaan sallivan sopimuksessa mainittujen ihmisoikeuksien rajoittamista esimerkiksi ulkomaalaisten osalta. Sopimuksen 6 artiklaa tulkittaessa on kuitenkin otettava huomioon erityisesti Suomen ratifioima, Yhdistyneiden Kansakuntien piirissä solmittu *kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva*

kansainvälinen yleissopimus (KP-sopimus, SopS 8/76), jonka voidaan katsoa nyt puheena olevilta osin tämentävän rauhansopimuksen hyvin yleisluontoisia määräyksiä.

KP-sopimuksen 2 artiklan mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat kunnioittamaan ja takamaan jokaiselle alueellaan olevalle ja oikeuspiiriinsä kuuluvalla yksilöllä — siis myös ulkomaalaiselle — yleissopimuksessa tunnustetut oikeudet ilman minkäänlaista rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun asemaan perustuvaa syrjintää. Edelleen sopimusvaltiot sitoutuvat ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin toteuttaakseen lainsäädännöllä tai muulla tavalla yleissopimuksessa tunnustetut oikeudet, jotka eivät jo ole voimassa.

KP-sopimuksen 19 artiklan mukaan jokaisella on oikeus sananvapauteen, mikä sisältää vapauden hankkia, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia riippumatta alueellisista rajoista joko suullisesti, kirjallisesti tai painettuna taiteellisessa muodossa taikka muulla hänen valitsemallaan tavalla. Tämän vapauden käytön todetaan merkitsevän erityisiä velvollisuuksia ja erityistä vastuuta. Sen tähden sananvapauden käytölle voidaan lailla asettaa rajoituksia, mikäli ne ovat välttämättömiä ensinnäkin toisten henkilöiden oikeuksien tai maineen kunnioittamiseksi tai toiseksi valtion turvallisuuden tai yleisen järjestyksen, terveydenhoidon tai moraalien suojelemiseksi.

KP-sopimuksen 21 artiklan mukaan on tunnustettava oikeus kokoontua rauhanomaisesti. Sopimuksen 22 artiklan mukaan taas jokaisella on oikeus yhdistymisvapauteen. Näiden oikeuksien käyttämiselle ei sopimuksen mukaan ole asetettava muita kuin sellaisia lakiin perustuvia rajoituksia, jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen tai yleisen turvallisuuden taikka yleisen järjestyksen takia taikka terveydenhoidon tai moraalien tai muiden oikeuksien ja vapauksien suojelemiseksi.

Edellä mainittujen KP-sopimuksen mukaisen oikeuksien on lähtökohtaisesti katsottu kuuluvan myös ulkomaalaisille. Sen sijaan 25 artiklassa on oikeus ottaa osaa yleisten asioiden hoitoon välittömästi tai vapaasti valittujen edustajien kautta ja oikeus äänestää ja tulla valituksi vaaleissa sekä oikeus päästä maan

julkisiin virkoihin nimenomaisesti taattu vain sopimusvaltioiden kansalaisille.

Suomen allekirjoittaman *Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen* (Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi, EN-sopimus) 1 artiklan mukaan sopimusvaltiot takaavat jokaiselle tuomiovaltaansa kuuluvalla — siis myös ulkomaalaiselle — sopimuksen I osassa määritellyt oikeudet ja vapaudet. Kysymyksessä olevassa sopimuksen osassa on määräyksiä erilaisista myös poliittisina pidettävistä oikeuksista, kuten sananvapaudesta (10 artikla) sekä kokoontumis- ja yhdistymisvapaudesta (11 artikla). Myös näiden oikeuksien käytölle on sopimuksen mukaan oikeus lailla asettaa rajoituksia. Sallitut rajoitukset on sopimuksessa lueteltu ja ne ovat paljolti KP-sopimuksessa hyväksytyjä rajoituksia vastaavia. Sopimuksessa on kuitenkin myös määräys, jonka mukaan sananvapautta, kokoontumisvapautta ja yhdistymisvapautta koskevien 10 ja 11 artiklojen sen enempää kuin yleistä syrjintäkieltoa koskevan 14 artiklankaan ei voida katsoa estävän sopimusvaltiota rajoittamasta ulkomaalaisen poliittista toimintaa (16 artikla).

Yhdistymisvapauden osalta Suomen vastikään uudistetun lainsäädännön voitaneen katsoa olevan ulkomaalaisten puolue toimintaan osallistumista koskevien rajoitusten suhteen sekä KP-sopimuksen että Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen maallemme asettamien vaatimusten mukainen. Jälkimmäisen sopimuksen osalta voidaan viitata sen 16 artiklaan. KP-sopimuksen osalta taas voitaneen rajoitusoikeuden katsoa seuraavan siitä, että poliittisiin puolueisiin kuulumisen voidaan katsoa olennaisesti liittyvän vain sopimusvaltion kansalaisille taattuun oikeuteen ottaa osaa yleisten asioiden hoitoon.

Kokoontumisvapauden osalta voidaan viitata yhdistymisvapauden osalta lausuttuun, sikäli kuin on kysymys poliittisiin kokouksiin ja mielenosoituksiin osallistumisesta ja tällaisten tilaisuuksien järjestämisestä. Rajoitusten voitaneen siis katsoa olevan molempien sopimusten sallimia. Sen sijaan rajoitusta, joka yleisesti estää ulkomaalaista järjestämästä kokouksia ja osallistumasta niihin, ei voitane pitää sallittuna ottaen huomioon sopimusten asiaa koskevat määräykset. Sopimuksen noudattamista valvomaan perustetun elimen, ihmisoikeuskomitean ulkomaalaisia koskevan yleisluontoisen tulkitakannanoton mukaan KP-sopimuksen mukai-

set oikeudet on pääsääntöisesti turvattava yhtäläisesti kansalaisille ja ulkomaalaisille. Komiteassa on myös, keskusteltaessa ulkomaalaisten asemasta Suomessa, painotettu sitä, että ”tasa-arvoisen kohtelun periaatteesta tehty mahdolliset poikkeukset on ymmärrettävä hyvin suppeassa mielessä”.

Painovapautta koskevan sääntelyn osalta voidaan viitata edellä lausuttuun siltä osin kuin on kysymys poliittisen aineiston julkaisemisesta. Lainsäädäntömme näyttää siis tältä osin olevan sopimusten asettamien vaatimusten mukainen. Sen sijaan yleisenä, minkälaista aineistoa tahansa koskevana rajoituksena julkaisemisoikeuden epäämisen ulkomaalaisilta ei voida katsoa olevan sopusoinnussa mainittujen sopimusten määräysten kanssa. Ihmisoikeussopimusten kannalta näyttää myös säännös, jonka mukaan sanomalehden tai aikakauslehden päätoimittajana voi olla vain Suomen kansalainen, rajoittavan ulkomaalaisten oikeuksia tavalla, jota ei voida pitää sopimusten mukaisena.

Mitä *äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden* rajoittamiseen tulee, voidaan todeta sekä KP-sopimuksen 25 artiklan että Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen hyväksyvän tällaisen ulkomaalaisen oikeutta koskevan rajoituksen.

1.4. Tilanne eräissä muissa maissa

1.4.1. Muut pohjoismaat

Poliittisiin puolueisiin kuulumiselle tai niissä toimimiselle ei muissa pohjoismaissa ole asetettu kansalaisuusrajoituksia. Näin ollen ulkomaalaisillakin on oikeus tällaiseen poliittiseen osallistumiseen.

Pohjoismainen kunnallinen *äänioikeus ja vaalikelpoisuus* on toteutettu vastavuoroisesti kaikissa pohjoismaissa. Suomen lisäksi Islanti on rajoittanut nämä oikeudet vain muiden pohjoismaiden kansalaisiin. Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa voivat kaikki ulkomaalaiset, jotka ovat olleet kirjoilla maassa kolme vaalivuotta edeltävää vuotta, äänestää kunnallisvaaleissa ja väliportaana itsehallintoelinten vaalissa ja tulla valituksi kunnallisiin luottamustoimiin.

Kokoontumisoikeuden sääntely vaihtelee pohjoismaissa maittain varsin paljon. Norjassa puuttuu asiasta kokonaan perustuslain tasoinen

säännös. Tanskassa taas ei ole kokouslakia lainkaan. Sisällöltään Ruotsin laki poikkeaa muista sikäli, että se koskee nimenomaisesti myös mielenosoituksia. Kokoontumisoikeutta koskevan nimenomaisen perustuslain säännöksen mukaan tämä oikeus on Ruotsissa ja Tanskassa turvattu vain oman maan kansalaisille. Ulkomaalainen on Ruotsin perustuslakiin sisällytetyn ulkomaalaisten oikeuksia koskevan yleissäännöksen mukaan kuitenkin muun muassa kokoontumisoikeuden suhteen samassa asemassa kuin Ruotsin kansalainen, jollei lailla asiasta toisin säädetä. Huolimatta sääntelyyn liittyvistä muodollisista eroavaisuuksista kaikilla muissa pohjoismaissa asuvilla ulkomaalaisilla on käytännössä samanlaajuinen kokoontumisvapaus kuin näiden maiden omilla kansalaisilla.

Painovapaus on taattu kaikissa pohjoismaissa. Islannin, Norjan ja Tanskan perustuslakien asiaa koskevan perussäännöksen mukaan oikeuden käyttämisellä ei ole kansalaisuuteen perustuvia rajoituksia. Ruotsissa vastaava oikeustila seuraa edellä mainitusta perustuslakiin sisällytetyistä ulkomaalaisten oikeuksia koskevasta erityissäännöksestä ja vastaavasta erityissäännöksestä perustuslakina voimassa olevassa painovapausjärjestyksessä. Islannissa, Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa asuvat ulkomaalaiset ovatkin painovapauden suhteen pääasiallisesti samassa asemassa kuin näiden maiden omat kansalaiset. Sanomalehden tai aikakauslehden julkaisijana saa Islannissa olla kuitenkin vain Islannin kansalainen taikka islantilainen yhteisö tai säätiö. Myös toimittajan tulee olla Islannin kansalainen.

1.4.2. Muut läntisen Euroopan maat

Kun eräitä ulkomaalaisten poliittista osallistumista koskevia säännöksiä on muutettava ennen kuin Suomi voi liittyä Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukseen, on tarkastelun piiriin otettu pohjoismaiden lisäksi läntisen Euroopan maat, jotka eräitä pikkuvaltioita lukuun ottamatta kuuluvat Euroopan neuvostoon.

Läntisen Euroopan maista vain Espanjassa Suomen lisäksi ei ulkomaalaisilla ole oikeutta liittyä *puolueeseen*.

Kunnallinen *äänioikeus ja vaalikelpoisuus* on myönnetty maassa asuville ulkomaalaisille Alankomaissa ja Irlannissa sekä kahdessa

Sveitsin kantonissa. Isossa-Britanniassa nämä oikeudet, kuten myös valtiollinen äänioikeus, on myönnetty Kansainyhteisömaista ja Irlannista tulleille siirtolaisille. Ison-Britannian ja Irlannin välillä oikeudet on toteutettu vastavuoroisesti.

Vastaava *kokoontumisoikeuden* sääntelyä koskeva vaihtelu maittain on havaittavissa yhtä lailla muualla läntisessä Euroopassa kuin pohjoismaissakin. Kokoontumisvapaus perusoikeutena puuttuu muun muassa Ranskan ja Sveitsin perustuslaeista. Sveitsissä ei ole myöskään kokouslakia. Tällainen laki puuttuu lisäksi muun muassa Belgiasta ja Isosta-Britanniasta. Niissäkään maissa, missä kokouksista on erityinen laki, lakiin ei yleensä sisälly ulkomaalaisten kokoontumisoikeutta koskevia säännöksiä. Perustuslaeissakin kokoontumisoikeus yleensä on turvattu vain asianomaisen maan kansalaisille. Ulkomaalaisten oikeus kokoontua yleisiin kokouksiin ja mielenosoituksiin perustuukin yleensä vain laintasaiseen sääntelyyn, kuten Saksan liittotasavallassa, tai tavanomaiseen oikeuteen taikka kansainvälisten sopimusten velvoitteiden noudattamiseen käytännössä. Esimerkkeinä ulkomaalaisten oikeuksien rajauksista voidaan mainita Portugalin perustuslain säännös, jonka mukaan ulkomaalaisten yhdenvertaisuutta koskeva perussäännös ei koske poliittisia oikeuksia, sekä Itävallan kokouslain säännös, jonka mukaan ulkomaalainen ei saa toimia sellaisen kokouksen järjestäjänä, toimeenpanijana tai johtajana, joka käsittelee yleisiä asioita.

Painovapauden periaate on yleisesti omaksuttu kaikkialla maailmassa. Myös läntisen Euroopan maissa painovapaus on lähes poikkeuksetta taattu kaikille, kansalaisuudesta riippumatta. Eräät painovapauden toteuttamiseen liittyvät oikeudet, kuten oikeus harjoittaa kirjapaino-, kirjakauppa- ja kustannusliikettä ovat Euroopan yhteisön (EY) maissa voimassa olevien yhteisten elinkeinomarkkinoiden johdosta läntisessä Euroopassa taatut ainakin muiden EY-maiden kansalaisille.

2. Ehdotetut muutokset

2.1. Yleistä

Ottaen huomioon edellä todetut kansainvälisten sopimusten Suomelle asettamat vaatimukset ja todetun nykyisen tilanteen muissa

Euroopan maissa on tarvetta tarkistaa lainsäädäntöä siten, että kaikki ulkomaalaiset myös Suomessa voisivat tietyin edellytyksin osallistua poliittiseen toimintaan.

Kun juuri missään läntisen Euroopan maassa ei enää ole laissa säädettyjä rajoituksia ulkomaalaisten osallistumiselle puolueiden toimintaan, on syytä tarkistaa yhdistyslakia siten, että myös ulkomaalaiset tietyin edellytyksin ovat oikeutettuja liittymään puolueisiin ja tulemaan valituiksi puolueiden hallituksiin.

Jotta ulkomaalaisten osallistumiselle puoluepoliittiseen toimintaan ei jäisi tarpeettomia rajoituksia, jotka asettaisivat ulkomaalaiset puolueiden jäseninä eriarvoiseen asemaan verrattuna puolueissa toimiviin Suomen kansalaisiin, on samassa yhteydessä tarvetta uudistaa eräitä yleisistä kokouksista annetun lain ja painopauslain säännöksiä.

Uudistukset olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa samassa yhteydessä kuin uusi yhdistyslaki ensi vuoden alusta tulee voimaan. Uudistusten jälkeen ulkomaalaisten poliittiset oikeudet Suomessa olisivat siten säänneltyjä, että estettä Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen ratifiointiin ilman varaumia ei näitten oikeuksien osalta olisi. Samalla poistuisivat mahdolliset ristiriidat Suomen lainsäädännön ja KP-sopimuksen väliltä.

Uudistusten toteutuessa ulkomaalaisten oikeus osallistua poliittiseen toimintaan Suomessa olisi lailla turvattu. Oikeudet eivät kuitenkaan nauttisi sitä korostettua muodollista suojaa, jota Suomen kansalaisten hallitusmuodossa taatut vastaavat vapausoikeudet nauttivat. Tavoitteena tulisi kuitenkin pitää sitä, että ulkomaalaisten poliittiset oikeudetkin korotettaisiin perusoikeuksien joukkoon. Erillisiasiana tällaista perustuslain muutosta ei kuitenkaan ole syytä toteuttaa. Kysymys liittyy osana laajempaan ulkomaalaisten ihmisoikeuskysymysten selvitykseen ja uudelleen järjestelyyn, joka parhaiten voinee tapahtua aikaisemmin mainitun perusoikeuskomitean työn yhteydessä.

Viimeaikaisessa keskustelussa on ollut esillä myös kysymys äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden myöntämisestä Suomessa pysyvästi asuville ulkomaalaisille. Kunnallisen äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden osalta tällaisten oikeuksien vastavuoroista myöntämistä on käsitelty maanosan laajuisesti myös Euroopan neuvoston ja Euroopan yhteisön piirissä. Asiasta on Euroopan yhteisössä valmistunut viidentoista vuoden valmistelun jälkeen direktiiviehdotus. Ajaksi,

jonka kuluessa jäsenvaltioiden olisi saatettava direktiivin mukaiset säännökset valtionsisäisesti voimaan, on ehdotettu kolmea vuotta.

Suomen on syytä seurata asian käsittelyn etenemistä Euroopan yhteisössä ja harkita tarpeen mukaisesti toimenpiteisiin ryhtymistä.

Vaikka jo nyt mahdollisesti voitaisiin saavuttaa yksimielisyys siitä, että kunnallista äänioikeutta ja vaalikelpoisuutta koskeva uudistus voitaisiin toteuttaa ulkomaalaisten osalta, vaatisi lainuudistuksen toteuttaminen perustuslainsäätämisyjärjestystä, koska myös hallitusmuotoa tulisi tällöin muuttaa. Kun nyt ehdotetut uudistukset on tarkoitus saattaa voimaan nopeasti, jo ensi vuoden alusta lukien, ei äänioikeus- ja vaalikelpoisuuskysymyksen lähempää selvittämistä ole katsottu voitavan liittää nyt ehdotettujen poliittisia oikeuksia koskevien lainsäädäntöuudistusten yhteyteen.

2.2. Osallistuminen puolue-toimintaan

Yhdistyslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtiollisten yhdistysten jäsenyydelle asetetut kansalaisuusvaatimukset poistetaan. Sen sijaan ulkomaalaiselta valtiollisen yhdistyksen jäseneksi liittyvältä edellytettäisiin, että hänellä on kotipaikka Suomessa. Näin ollen kaikille maassamme vakituisesti asuville ulkomaalaisille tulisi mahdolliseksi ottaa osaa myös poliittisten puolueiden toimintaan. Toisaalta puolueetkin voisivat edelleen muiden yhdistysten tapaan asettaa halutessaan jäsenyysselvitykseksi Suomen kansalaisuuden.

Ehdotettu muutos antaisi ulkomaalaisille oikeuden liittyä valtiollisen yhdistyksen jäseneksi ja toimia tällaisessa yhdistyksessä samalla tavoin kuin Suomen kansalaiset. Muutos merkitsisi ulkomaalaisille myös oikeutta valtiollisen yhdistyksen perustamiseen. Rekisteröidyn puolueen perustamista koskevaa menettelyä on selostettu edellä jaksossa 1.2.1.

Myös ulkomaalaisen oikeutta kuulua valtiollisen yhdistyksen hallitukseen laajennettaisiin vastaavasti, toisin sanoen kansalaisuusvaatimuksista luovuttaisiin mutta kaikilta hallituksen jäseniltä kansalaisuuteen katsomatta edellytettäisiin, että heillä on kotipaikka Suomessa. Muissa kuin valtiollisissa yhdistyksissä riittää, että hallituksen puheenjohtajalla ja vähintään puolella muista hallituksen jäsenistä on kotipaikka Suomessa. Tästä kotipaikkavaatimuksesta voi myöntää poikkeuksen sisäasiainminis-

teriö. Lupaviranomaiseksi ehdotetaan nyt oikeusministeriötä.

Ulkomaalaisille ehdotettu mahdollisuus kuu-
lua rekisteröityyn puolueeseen ja sellaisen perustamiseen merkitsee samalla eräissä kohdin muutosta valtiollisissa vaaleissa ja kunnallisvaaleissa noudatettavaan ehdokkaiden asettamiseen. Puolueen jäsenenä ulkomaalaisella olisi ensinnäkin oikeus osallistua jäsenäänestykseen kansanedustajain vaaleja ja presidentin valitsijamiesvaaleja varten. Tämä ei sinänsä olisi poikkeuksellista tai epäjohtonmukaista, koska jäsenäänestykseen voivat, jos puolueen säännöt sen sallivat, osallistua alle 18-vuotiaatkin puolueen jäsenet, joilla ulkomaalaisten tapaan ei ole vaaleissa äänioikeutta. Myös kunnallisvaaleissa ulkomaalaisella voisi olla oikeus osallistua ehdokasasettelusta päättämiseen.

Toiseksi ulkomaalaisten perustamalla ja ulkomaalaisista koostuvalla rekisteröidyllä puolueella olisi oikeus puolueena asettaa ehdokkaita kaikissa vaaleissa. Oikeus asettaa ehdokas presidentiksi tasavallan presidentin vaaliin on kuitenkin vain sellaisella puolueella, jonka ehdokaslistalta on viimeksi toimitetuissa kansanedustajain vaaleissa valittu vähintään yksi kansanedustaja. Oikeutta asettaa ehdokkaita vaaleissa perustamalla valitsijayhdistys ei ulkomaalaisille yhdistyslain ehdotetun muutoksen seurauksena tulisi.

2.3. Kokoonntumisoikeuden laajentaminen

Oikeutta kokoontua yleisiin kokouksiin ehdotetaan laajennettavaksi yleisistä kokouksista annettuun lakiin otettavalla säännöksellä niin, että tämä oikeus kuuluisi kaikille henkilöille kansalaisuudesta, kotipaikasta, vajaanalaisuudesta tai muista ominaisuuksista riippumatta. Osallistumisoikeus yleisiin kokouksiin turvattaisiin näin laintasoisin säännöksin myös kaikille ulkomaalaisille kotipaikasta riippumatta. Tältä osin ehdotus merkitsee myös kokouslain selkiinnyttämistä ja muuttamista vallitsevia oloja vastaavaksi, koska ulkomaalaiset ovat jo nykyäänkin voineet tosiasiallisesti osallistua yleisiin kokouksiin.

Yleisen kokouksen järjestämisoikeutta laajennettaisiin ehdotuksen mukaan niin, että tämä oikeus olisi paitsi täysivaltaisilla Suomen kansalaisilla myös niillä täysivaltaisilla ulkomaalaisilla, joilla on kotipaikka Suomessa, sekä Suomessa rekisteröidyllä yhdistyksillä.

Oikeus kokoontua yleisiin kokouksiin ja järjestää niitä koskisi poliittisten kokousten ohella myös muita yleisiä kokouksia. Lisäksi näitä säännöksiä sovellettaisiin myös mielenosoituksiin, joista ei ole erillisiä säännöksiä nykyisessä kokouslaissa. Ehdotetut muutokset merkitsivät samalla sitä, että Suomen kokoonntumisoikeutta koskevat säännökset tulisivat sopusoin-
tuiksi KP-sopimuksen ja EN-sopimuksen kanssa, koska säännöksistä poistettaisiin ulkomaalaisten kokoonntumisoikeutta koskevat yleiset rajoitukset.

Yleisistä kokouksista annettu laki on monilta osin vanhentunut ja puutteellinen ja kaipaa kokonaisuudessaan uudistamista. Lakiin ei kuitenkaan tässä vaiheessa ehdoteta muita kuin kokoonntumisoikeutta koskevia tarkistuksia, koska se on tarkoitus uudistaa lähivuosina kokonaisuudessaan.

2.4. Painovapauden laajentaminen

Painovapautta ehdotetaan laajennettavaksi muuttamalla painovapauslain 1 §:ää niin, että tämä oikeus olisi paitsi jokaisella Suomen kansalaisella myös Suomessa pysyvästi asuvilla ulkomaalaisilla.

Ulkomaalaisten poliittisten oikeuksien käytännön toteutumiseen vaikuttaa oleellisesti myös mahdollisuus julkaista Suomessa sanoma- ja aikakauslehtiä. Tämän vuoksi ehdotetaan painovapauslain 19 §:n 1 momenttia muutettavaksi niin, että oikeus julkaista aikakautisia painokirjoituksia kuuluisi myös sellaisille ulkomaalaisille, joilla on Suomessa kotipaikka ja jotka hallitsevat itseään ja omaisuuttaan, samoin kuin niille yhteisöille, joissa hallituksen puheenjohtajana tai henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä on edellä mainittu ehdot täyttävä ulkomaalainen. Vaatimus itsensä ja omaisuutensa hallitsemisesta merkitsee sitä, että aikakautisen painokirjoituksen julkaisijan tulee olla täysivaltainen eikä hän saa olla konkurssissa. Tämä vaatimus koskee nykyisten säännösten mukaan myös Suomen kansalaisia.

Painovapauden käytännön toteuttamiseen liittyy keskeisesti oikeus toimia aikakautisen painokirjoituksen päätoimittajana. Tätä oikeutta ehdotetaan laajennettavaksi yhdenmukaisesti painovapauden laajentamisen kanssa niin, että Suomen kansalaisen ohella myös Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen voisi

olla sanomalehden tai aikakauslehden päätoimittajana. Pysyvää asumista maassa ei edellytetäisi Suomen kansalaiselta, jolta ei ole edellytetty sitä tähänkään asti. Tässä suhteessa Suomen kansalaisen ja ulkomaalaisen välillä tehtävää erottelua on pidettävä kohtuullisena ja ihmisoikeussopimusten sallimana. Viimeksi mainitut itse asiassa edellyttävät sopimuksissa määrättyjen oikeuksien turvaamista valtion tuomiovallan ja oikeudenkäyttöpiirin alaisille henkilöille. Suomen kansalaiset kuuluvat eräissä suhteissa Suomen tuomiovallan ja oikeudenkäyttöpiirin alaisuuteen oleskelupaikastaan riippumatta, ulkomaalaiset lähtökohtaisesti vain Suomen alueellisen täysivaltaisuuden piirissä ollessaan.

Vaikka asumista koskeva vaatimus onkin asetettu vastaavalle ohjelmatoimittajalle radiovastuulaissa, ei ole katsottu aiheelliseksi rajoittaa kansalaisten oikeuksia tässä suhteessa, koska kotipaikkavaatimuksen puuttumisesta ei ole aiheutunut käytännössä ongelmia.

Yhteisenä lisäedellytyksenä niin Suomen kansalaisen kuin ulkomaalaisenkin toimimiselle päätoimittajana olisi täysivaltaisuus. Tämä vaatimus on tarpeen päätoimittajalle painovapauslain mukaan kuuluvan vastuun vuoksi. Vastuun toteutuminen edellyttää, että päätoimittajana toimiva henkilö on oikeudellisesti kelpoinen kantamaan hänelle kuuluvan vastuun.

Painovapauden laajentaminen ehdotetulla tavalla poistaisi samalla painovapauslain sekä KP-sopimuksen ja EN-sopimuksen välistä ristiriitaa, koska ulkomaalaisten painovapauden yleisestä rajoittamisesta luovuttaisiin.

3. Asian valmistelu

Ulkomaalaisten oikeus kuulua yhdistyksiin, joiden varsinaisena tarkoituksena on vaikuttaa valtiollisiin asioihin, on ollut esillä eri vaiheissa uuden yhdistyslain valmistelussa. Asiaa on käsitelty sekä yhdistyslakikomitean mietinnössä (Komiteamietintö 1984:1) että tästä mietinnöstä annetuissa lausunnoissa (Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 1/1985). Uudessa yhdistyslaissa lievennettiin tällaisten yhdistysten jäsenten kansalaisuusvaatimuksia siten, että jäseninä voivat olla Suomen kansalaisten lisäksi myös sellaiset toisen pohjoismaan kansalaiset, joilla on kotipaikka Suomessa.

Eduskunnassa asiasta käydyssä keskustelussa tuli esille kysymys siitä, olisiko mahdollista lieventää kansalaisuusvaatimuksia edelleen siten, että muillakin ulkomaalaisilla olisi oikeus kuulua poliittisiin puolueisiin. Hallituksen esitykseen antamassaan vastauksessa eduskunta edellyttikin, ”että hallitus viivyttämättä käynnistää selvityksen siitä, mitä muutoksia yhdistyslain muuttaminen siten, että maassamme vakituisesti asuvat ulkomaalaiset saavat riittävät mahdollisuudet yhdistystoimintaan, aiheuttaa puoluelakiin ja kansanedustajain vaaleista annettuun lakiin ja antaa selvityksen valmistuttua eduskunnalle asiaa koskevat lakiehdotukset”.

Kokoontumislainsäädännön uudistamista valmisteltiin oikeusministeriössä 1970-luvulla. Aluksi oli tarkoitus valmistella pelkästään mielenosoituksia koskevia säännöksiä, mutta työn kuluessa vahvistui käsitys, ettei erillisen mielenosoituslain valmistelu ollut tarkoituksenmukaista, vaan samassa laissa olisi säädettävä laajemminkin perustuslain suojamasta kokoontumisesta. Ehdotus uudeksi kokoontumislakiin valmistui oikeusministeriössä vuonna 1975 (Oikeusministeriön lainsäädäntöosaston julkaisu 6/1975). Ehdotuksen mukaan myös ulkomaalaisilla olisi ollut oikeus osallistua kokouksiin ja määrätyin rajoituksin myös järjestää niitä. Ehdotetun lain säännöksiä olisi sovellettu myös mielenosoituksiin. Varsinkin kokousten järjestämisoikeuden myöntämistä ulkomaalaisille arvosteltiin useissa esitysehdotuksesta annetuissa lausunnoissa. Säännöstä tarkistettiin lakiehdotuksen jatkovalmistelussa niin, että tämä oikeus olisi vain niillä ulkomaalaisilla, joilla on Suomessa äänioikeus kunnallisvaaleissa. Oikeutta osallistua kokouksiin ehdotettiin tarkistetussakin lakiehdotuksessa kaikille ulkomaalaisille. Lakiehdotuksen pohjalta ei kuitenkaan ryhdytty lainsäädäntötoimiin.

Painovapauslaki on säilynyt pääosin saman sisältöisenä kuin se vuonna 1919 säädettiin. Eräitä lain vastuu- ja rangaistussäännöksiä on muutettu vuonna 1930. Sota-ajan poikkeuksellisissa oloissa painovapautta rajoitettiin väliaikaisesti hallinnollisin määräyksiin painovapauslakia muuttamatta muun muassa siten, että jossain määrin palattiin ennakkosensuuriin (sotasensuuri). Myöhemmin on lain valvonta- ja vastuusäännöksiin tehty joitakin muutoksia. Sen sijaan painovapautta koskeva lain 1 §, aikakautisen painokirjoituksen julkaisemisoikeutta koskeva 19 § ja päätoimittajan kelpoi-

suutta koskeva 21 § ovat edelleen alkuperäisessä muodossaan.

Siirtolaisuusasiain neuvottelukunta on mietinnössään XII (1988:41) käsitellyt Suomen ulkomaalaispolitiikkaan vaikuttavia tekijöitä ja tehnyt toimenpide-esityksiä ulkomaalaisten aseman parantamiseksi muun muassa poliittisten oikeuksien käytön suhteen. Tässä esityksessä tehtävien muutosehdotusten lisäksi neuvottelukunta on esittänyt, että kunnallinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus laajennettaisiin kosemaan kaikkia Suomessa asuvia ulkomaalaisia, jotka on henkikirjoitettu Suomessa kahtena peräkkäisenä vaalivuotta edeltävänä vuonna ja että ryhdyttäisiin valmistelemaan hallitusmuodon II luvun muuttamista siten, että nykyiset vain Suomen kansalaisille turvatut perusoikeudet säädettäisiin koskemaan myös Suomen oikeudenkäyttöpiiriin kuuluvia ulkomaalaisia.

Ulkomaalaisten poliittisia oikeuksia on kartoitettu myös muun muassa Pohjoismaiden neuvoston julkaisussa ”Pohjoismaalaisten oikeudet Pohjolassa” (NU 1985:6) ja oikeusministeriössä laaditussa selvityksessä ”Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus Suomen näkökulmasta”. Viimeksi mainitussa perus selvityksessä ilmi tulleet selvimmät puutteet ulkomaalaisten osallistumisessa poliittiseen toimintaan Suomessa on tässä esityksessä ehdotettu poistettaviksi.

Oikeusministeriö asetti 23 päivänä maaliskuuta 1989 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin valmistella hallituksen esityksen muotoon laaditut ehdotukset säännöksiksi, joilla Suomessa kotipaikan omaavalle ulkomaalaiselle annettaisiin oikeus kuulua myös niin sanottuihin valtiollisiin yhdistyksiin. Lisäksi työryhmän tehtäväksi annettiin selvittää, mitä seuran-

naismuutoksia tämän johdosta olisi samassa yhteydessä tehtävä yleisistä kokouksista annettuun lakiin, painovapauslakiin tai muuhun lainsäädäntöön sekä tehdä tässä suhteessa tarpeellisiksi havaitsemansa lainmuutosehdotukset.

Ulkomaalaisten poliittista osallistumista selvittänyt työryhmä luovutti mietintönsä 30 päivänä toukokuuta 1989 oikeusministeriölle. Mietintöön liittyy yhden työryhmän jäsenen eriyvä mielipide. Työryhmän ehdotuksesta pyydettiin lausunto kaikilta puolueilta, eräiltä ministeriöiltä, kuntien keskusjärjestöiltä, lehdistön ja toimittajien etujärjestöiltä, Suomen ulkomaalaisyhdistykseltä, Suomen Nimismiesyhdistykseltä sekä Suomen Poliisien Liitolta. Annetuissa lausunnoissa työryhmän ehdotukseen suhtauduttiin pääosin myönteisesti. Muutamat lausunnonantajat olivat sitä mieltä, että ulkomaalaisille olisi aiheellista myöntää ehdotettujen poliittisten oikeuksien lisäksi myös äänioikeus ja vaalikelpoisuus ainakin kunnallisvaaleissa.

Tämä esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä työryhmän mietinnön ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta.

4. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole organisatorisia taikka taloudellisia vaikutuksia. Tarkistamalla Suomessa asuvien ulkomaalaisten asemaa ehdotetulla tavalla poistetaan nyt muutettaviksi ehdotettujen lakien osalta esteet ratifioida ilman varauksia Suomen allekirjoittama Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Yhdistyslaki

10 §. *Jäsenet.* Lain 10 §:ssä säännellään jäsenyyttä aatteellisessa yhdistyksessä. Säännös koskee paitsi sitä, kuka voi kuulua yhdistykseen tai liittyä siihen, myös yhdistyksen perustamista. Pykälän 2 momentti koskee jäsenyyttä

sellaisessa yhdistyksessä, jonka varsinaisena tarkoituksena on vaikuttaa valtiollisiin asioihin. Tällaisten valtiollisten yhdistysten jäsenyydelle asetetuista kansalaisuusvaatimuksista ehdotetaan kokonaan luovuttavaksi. Ehdotettu yhdistymisvapauden laajennus ei kuitenkaan avaisi valtiollisen yhdistyksen jäsenyyttä kaikille ulkomaalaisille, esimerkiksi Suomessa vain tilapäisesti oleskeleville. Muutos koskisi vain

sellaisia ulkomaalaisia, joilla on kotipaikka Suomessa ja joiden toisin sanoen voidaan katsoa olevan täällä vakinaisesti. Tämä koskee sekä toisen maan kansalaisia että kansalaisuudettomia henkilöitä. Suomen kansalaisten yhdistymisvapaus olisi valtiollistenkin yhdistysten kohdalla riippumaton siitä, onko henkilöillä kotipaikka Suomessa.

Ulkomaalaisella on säännöksessä tarkoitettulla tavalla kotipaikka Suomessa, jos hänet on merkitty väestökirjalaisa (141/69) tarkoitettuun kotipaikkarekisteriin. Mainitun lain 2 §:n mukaan väestökirjoja pidetään Suomen kansalaisista ja eräin poikkeuksin myös kaikista Suomessa vakinaisesti asuvista ulkomaalaisista. Se, mitä vakinaisella asumisella tässä tarkoitetaan, käy ilmi väestökirja-asetuksen (198/70) 20 §:stä. Sen mukaan ulkomaalainen, jonka oleskelu Suomessa on kestänyt tai on tarkoitettu kestäämään yhtämittaisesti kauemmin kuin vuoden, on velvollinen viipymättä ilmoittautumaan asuinpaikkansa rekisteritoimistolle väestörekisteriin ja kotipaikkarekisteriin merkittämistä varten. Käytännössä kotipaikkarekisteriin merkitseminen edellyttää, että henkilö on saanut oleskeluluvan vähintään yhdeksi vuodeksi.

35 §. *Hallitus.* Pykälän 2 ja 3 momentissa säädetään yhdistyksen hallituksen jäsenten kelpoisuusehdoista ja asetetaan hallitukselle eräitä muita vaatimuksia. Pykälän 3 momentin toisessa virkkeessä on asetettu eräitä lisävaatimuksia valtiollisen yhdistyksen hallitukselle. Yhdenmukaisesti 10 §:ään ehdotetun muutoksen kanssa poistettaisiin myös valtiollisen yhdistyksen hallituksen jäsenille asetetut kansalaisuusvaatimukset. Sen sijaan vaadittaisiin edelleen, että kaikilla valtiollisen yhdistyksen hallituksen jäsenillä on kotipaikka Suomessa. Tämä vaatimus koskee niin Suomen kansalaisia kuin ulkomaalaisia.

Pykälän 3 momentin ensimmäinen virke koskee hallituksen jäsenten kotipaikkavaatimuksia niin sanotuissa tavallisissa yhdistyksissä. Näissä yhdistyksissä sisäasiainministeriö voi myöntää luvan poiketa kotipaikkavaatimuksista. Lupaviranomaiseksi ehdotetaan nyt oikeusministeriötä, jolle yhdistyksiä koskevat asiat muutoin kuuluvat. Kun ulkomaalaisten yhdistymisvapauden rajoituksista, joiden noudattamisen valvonta on tähän asti kuulunut hallinnollisesti sisäasiainministeriölle, on uudessa yhdistyslaissa luovuttu, ei yhdistyksen hallituksen jäsenten kotipaikkaan liittyvää harkintaa voi-

tane pitää sellaisena asiana, jonka välttämättä tulisi olla sisäasiainministeriöllä. Hallituksen jäsenten kotipaikkaa koskevia poikkeuslupia ei tähän asti ole tarvinnut myöntää, koska kotipaikkavaatimuksia ei yhdistyslainsäädännössä ole ollut. Säätiöiden kohdalla vastaavat poikkeusluvat myöntää valtioneuvosto, jolle ne esitellään oikeusministeriöstä. Osakeyhtiöissä tällaiset luvat myöntää kauppa- ja teollisuusministeriö sekä osuuskunnissa valtioneuvosto, jolle ne esitellään niin ikään kauppa- ja teollisuusministeriöstä. Sisäasiainministeriö vastustaa poikkeuslupaviranomaista koskevaa ehdotusta sillä perusteella, että nimenomaan sisäasiainministeriön hallinnonalalla, jolla toimivat ulkomaalaiskeskus ja poliisi mukaan lukien suojelupoliisi, on selvästi eniten ulkomaalaisia koskevaa sellaista tietoa, jota kriittisissä tapauksissa saatetaan tarvita poikkeuslupaa harkittaessa.

1.2. Laki yleisistä kokouksista

1 §. Pykälän 1 momentissa ilmaistaisiin periaate, jonka mukaan kaikilla on kansalaisuudesta, kotipaikasta tai muista ominaisuuksista, kuten vajaavaltaisuudesta, riippumatta oikeus kokoontua yleisiin kokouksiin. Muutoin momentti vastaa voimassa olevan lain 1 §:n 1 momenttia kielellisesti tarkistettuna.

2 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, kenellä on oikeus järjestää yleinen kokous. Tämä oikeus olisi kaikilla täysivaltaisilla Suomen kansalaisilla ja niillä täysivaltaisilla ulkomaalaisilla, joilla on kotipaikka Suomessa. Kotipaikka määräytyisi samalla tavoin kuin edellä yhdistyslain 10 §:n perusteluissa on selostettu. Kokouksen järjestäjän täysivaltaisuusvaatimuksesta seuraa, että alle 18-vuotias tai holhottavaksi julistettu ei voisi olla kokouksen järjestäjänä. Tätä voidaan perustella sillä, että kokouksen järjestäjän tulee olla oikeudellisesti kelpoinen vastaamaan kokouksesta. Kokouksen järjestämisoikeuden myöntämistä myös vajaavaltaisille olisi kuitenkin harkittava kokouslain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Muun muassa lapsen oikeuksia koskeva YK:n yleissopimus, joka saatettaneen vielä kuluvana vuonna YK:n yleiskokouksen hyväksyttäväksi ja jonka valmisteluun myös Suomi on osallistunut, saattaa aiheuttaa tässä suhteessa säännöksen tarkistamistarvetta.

Kokouksen järjestämisoikeus olisi fyysisten henkilöiden lisäksi myös Suomessa rekisteröidyillä yhdistyksillä. Nykyinen säännös myöntää kokouksen järjestämisoikeuden yhdistyksille. Vaikka ehdotettu säännös näyttäisi sanamuotonsa perusteella tiukentavan yhdistysten oikeutta kokouksen järjestämiseen, kysymys on kuitenkin vain säännöksen sisällön selvittämisestä. Muutos ei asiallisesti merkitse kokouksen järjestämisoikeuden rajoittamista nykyisestä, koska rekisteröimätön yhdistys ei yhdistyksenä ole tähänkään asti voinut olla vastuullisena kokouksen järjestäjänä. Tällaisessa tilanteessa kokouksen vastuullisina järjestäjinä toimivat asiaa yhdistyksen puitteissa hoitavat luonnolliset henkilöt.

1.3. Painovapauslaki

1 §. Pykälän mukaan oikeus julkaista painokirjoituksia kuuluisi rajoituksetta jokaiselle Suomen kansalaiselle. Säännös vastaa nykyisen painovapauslain 1 §:ssä ilmaistua periaatetta. Painokirjoitusten julkaisemisoikeus olisi lisäksi niillä ulkomaalaisilla, joilla on kotipaikka Suomessa. Kotipaikka määräytyisi samalla tavoin kuin edellä yhdistyslain 10 §:n perusteluissa on selostettu. Kotipaikkavaatimuksen asettamista ulkomaalaisille voidaan pitää perusteltuna ottaen huomioon sen vastuun, jonka painovapauslaki asettaa kirjoituksen sisällöstä muiden ohella myös kirjoituksen julkaisijalle. Vastuun toteutuminen edellyttää, että julkaisija on tavoitettavissa Suomessa. Muilta osin ehdotettu pykälä vastaa sisällöltään voimassa olevan painovapauslain 1 §:ää kielellisesti tarkistettuna.

19 §. Pykälän 1 momentissa säädetään siitä, kenellä on oikeus julkaista aikakautisia painokirjoituksia, sekä aikakautisen painokirjoituksen ilmestymisestä edeltäpäin tehtävästä ilmoituksesta. Momentin mukaan aikakautisia painokirjoituksia voivat julkaista vain itseään ja omaisuuttaan hallitsevat Suomen kansalaiset sekä sellaiset yhteisöt, joissa hallituksen puheenjohtajana tai henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä on mainittu ehdot täyttävä Suomen kansalainen. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että myös Suomessa pysyvästi asuvat ulkomaalaiset, jotka hallitsevat itseään ja omaisuuttaan, sekä yhteisöt, joissa hallituksen puheenjohtajana tai henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä on

tällainen ulkomaalainen, voisivat julkaista Suomessa aikakautisia painokirjoituksia. Kotipaikka määräytyisi samalla tavoin kuin edellä yhdistyslain 10 §:n perusteluissa on selostettu. Kotipaikkavaatimuksen asettaminen ulkomaalaiselle on perusteltua samoista syistä kuin edellä 1 §:n perusteluissa on esitetty. Vaatimuksesta, jonka mukaan aikakautisen painokirjoituksen julkaisijan tulee hallita itseään ja omaisuuttaan, seuraa, että hänen on oltava täysivaltainen eikä hän saa olla konkurssissa. Momenttiin ehdotetaan lisäksi joitakin kielellisiä tarkistuksia.

21 §. Pykälässä säädettäisiin siitä, kuka voi olla aikakautisen painokirjoituksen päätoimittajana. Tämä oikeus olisi täysivaltaisilla Suomen kansalaisilla sekä sellaisilla täysivaltaisilla ulkomaalaisilla, joilla on kotipaikka Suomessa. Yleisenä edellytyksenä päätoimittajana toimimiselle olisi täysivaltaisuus. Alaikäinen (alle 18-vuotias) ja holhottavaksi julistettu ei siten voisi olla aikakautisen painokirjoituksen päätoimittajana. Täysivaltaisuuden vaatiminen päätoimittajalta on tarpeen ottaen huomioon hänen keskeisen vastuunsa painokirjoituksen sisällöstä. Päätoimittajan tulee olla oikeudellisesti kelpoinen vastaamaan painokirjoituksen sisällöstä.

Ulkomaalaiselta edellytettäisiin lisäksi, että hänellä on kotipaikka Suomessa. Myös tämä vaatimus liittyy päätoimittajan vastuuseen. Vastuun toteutuminen edellyttää, että päätoimittaja on tavoitettavissa Suomessa. Kotipaikka määräytyisi edellä yhdistyslain 10 §:n perusteluissa selostetulla tavalla.

Voimassa olevan painovapauslain 21 §:n mukaan päätoimittajan tulee olla myös ”mieskohtaisesti vapaana”. Tämä tarkoittaa sitä, ettei esimerkiksi pidätetty tai vankeusrangaitusta suorittava henkilö voi olla päätoimittajana. Tästä vaatimuksesta ehdotetaan luovuttavaksi, koska se ei ole nykyoloissa enää tarpeen.

2. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1990 eli samanaikaisesti kuin uusi yhdistyslaki tulee voimaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**yhdistyslain 10 ja 35 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 26 päivänä toukokuuta 1989 annetun yhdistyslain (503/89) 10 §:n 2 momentti ja 35 §:n 3 momentti näin kuuluviksi:

10 §

Jäsenet

Jos yhdistyksen varsinaisena tarkoituksena on vaikuttaa valtiollisiin asioihin, saavat yhdistyksen jäseninä olla vain Suomen kansalaiset ja sellaiset ulkomaalaiset, joilla on kotipaikka Suomessa, sekä sellaiset yhdistykset, joissa tai joihin suoraan tai välillisesti kuuluvissa yhdistyksissä on jäseninä vain edellä mainittuja henkilöitä.

35 §

Hallitus

Puheenjohtajalla ja vähintään puolella hallituksen muista jäsenistä on oltava kotipaikka Suomessa, jollei oikeusministeriö myönnä lupaa poiketa tästä. Jos yhdistyksen varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen, saa hallituksen jäsenenä olla vain henkilö, jolla on kotipaikka Suomessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

2.

Laki**yleisistä kokouksista annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan yleisistä kokouksista 20 päivänä helmikuuta 1907 annetun lain 1 §:n 1 momentti ja 2 § näin kuuluviksi:

1 §

Kaikilla on oikeus kokoontua yleisiin kokouksiin keskustelemaan yleisistä asioista tai muussa luvallisessa tarkoituksessa, noudattaen mitä tässä laissa säädetään.

täysivaltainen Suomen kansalainen sekä täysivaltainen ulkomaalainen, jolla on kotipaikka Suomessa. Sama oikeus on myös Suomessa rekisteröidyllä yhdistyksellä.

2 §

Yleisen kokouksen saa järjestää jokainen

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

3.

Laki**painovapauslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 4 päivänä tammikuuta 1919 annetun painovapauslain 1 §, 19 §:n 1 momentti ja 21 § näin kuuluviksi:

1 §

Suomen kansalaisella on oikeus viranomaisen ennalta estämättä julkaista painokirjoituk-

sia noudattaen, mitä tässä laissa säädetään. Sama oikeus on myös ulkomaalaisella, jolla on kotipaikka Suomessa.

19 §

Aikakautisen painokirjoituksen julkaisemis-oikeudesta sekä sen ilmestymisestä edeltäpäin tehtävästä ilmoituksesta on sellaisen kirjoituksen kustantajaan nähden voimassa, mitä 2 luvussa kirjanpainajasta ja hänen liikkeestään tehtävästä ilmoituksesta on säädetty. Mitä 5 §:n 1 momentissa on säädetty Suomen kansalaisesta, koskee kuitenkin myös ulkomaalaista, jolla on kotipaikka Suomessa. Ilmoitus on 7 §:stä poiketen tehtävä sen paikkakunnan viranomaiselle, jossa painokirjoitusta aiotaan julkaista. Ilmoituksessa on myös mainittava kirjoituksen nimi ja painatuspaikka, kuinka usein kirjoituksen on määrä ilmestyä sekä mis-

sä kirjapainossa sitä aiotaan painattaa, niin myös henkilö, jonka tulee päätoimittajana valvoa kirjoituksen julkaisemista ja määrätä sen sisällöstä.

— — — — —

21 §

Aikakautisen painokirjoituksen päätoimittajana voi olla täysivaltainen Suomen kansalainen sekä täysivaltainen ulkomaalainen, jolla on kotipaikka Suomessa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Helsingissä 20 päivänä lokakuuta 1989

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Matti Louekoski*

1.

Laki**yhdistyslain 10 ja 35 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 26 päivänä toukokuuta 1989 annetun yhdistyslain (503/89) 10 §:n 2 momentti ja 35 §:n 3 momentti näin kuuluviksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

10 §

Jäsenet

Jos yhdistyksen varsinaisena tarkoituksena on vaikuttaa valtiollisiin asioihin, saavat yhdistyksen jäseninä olla vain Suomen kansalaiset, sellaiset muun pohjoismaan kansalaiset, joilla on kotipaikka Suomessa, sekä sellaiset yhdistykset, joissa tai joihin suoraan tai välillisesti kuuluvissa yhdistyksissä on jäseninä vain edellä mainittuja *yksityisiä* henkilöitä.

Jos yhdistyksen varsinaisena tarkoituksena on vaikuttaa valtiollisiin asioihin, saavat yhdistyksen jäseninä olla vain Suomen kansalaiset *ja sellaiset ulkomaalaiset*, joilla on kotipaikka Suomessa, sekä sellaiset yhdistykset, joissa tai joihin suoraan tai välillisesti kuuluvissa yhdistyksissä on jäseninä vain edellä mainittuja henkilöitä.

35 §

Hallitus

Puheenjohtajalla ja vähintään puolella hallituksen muista jäsenistä on oltava kotipaikka Suomessa, jollei sisäasiainministeriö myönnä lupaa poiketa tästä. Jos yhdistyksen varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen, saa hallituksen jäsenenä olla vain sellainen Suomen tai muun pohjoismaan kansalainen, jolla on kotipaikka Suomessa.

Puheenjohtajalla ja vähintään puolella hallituksen muista jäsenistä on oltava kotipaikka Suomessa, jollei *oikeusministeriö* myönnä lupaa poiketa tästä. Jos yhdistyksen varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen, saa hallituksen jäsenenä olla vain *henkilö*, jolla on kotipaikka Suomessa.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

2.

Laki**yleisistä kokouksista annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan yleisistä kokouksista 20 päivänä helmikuuta 1907 annetun lain 1 §:n 1 momentti ja 2 § näin kuuluviksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §.

Keskustelemaan yleisistä asioista taikka muussa luvallisessa tarkoituksessa olkoon oikeus kokoontua yleisiin kokouksiin noudattaen mitä tässä laissa säädetään.

1 §

Kaikilla on oikeus kokoontua yleisiin kokouksiin keskustelemaan yleisistä asioista tai muussa luvallisessa tarkoituksessa, noudattaen mitä tässä laissa säädetään.

2 §.

Yleisen kokouksen saakoon toimeenpanna Suomen kansalainen, joka on hyvämaineinen eikä ole holhouksenalainen, kuin myös yhdistys.

2 §

Yleisen kokouksen saa järjestää jokainen täysivaltainen Suomen kansalainen sekä täysivaltainen ulkomaalainen, jolla on kotipaikka Suomessa. Sama oikeus on myös Suomessa rekisteröidyllä yhdistyksellä.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .*

3.

Laki**painovapauslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 4 päivänä tammikuuta 1919 annetun painovapauslain 1 §, 19 §:n 1 momentti ja 21 § näin kuuluviksi:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §.

Jokaisella Suomen kansalaisella olkoon oikeus, julkisen viranomaisen saamatta ennakolta panna minkäänlaista estettä, julkaista painokirjoituksia, noudattaen mitä tässä laissa säädetään.

1 §

Suomen kansalaisella on oikeus viranomaisten ennalta estämättä julkaista painokirjoituksia noudattaen, mitä tässä laissa säädetään. Sama oikeus on myös ulkomaalaisella, jolla on kotipaikka Suomessa.

19 §.

Aikakautisen painokirjoituksen julkaisemis-oikeudesta sekä sen ilmentymisestä edeltäpäin tehtävästä ilmoituksesta olkoon sellaisen kirjoituksen kustantajaan nähden voimassa mitä 2 luvussa kirjanpainajasta ja hänen liikkeestään tehtävästä ilmoituksesta on sanottu, kuitenkin siten, että ilmoitus on tehtävä sen paikakunnan viranomaiselle, jossa painokirjoitusta aiotaan julkaista. Ilmoituksessa on myös

19 §

Aikakautisen painokirjoituksen julkaisemis-oikeudesta sekä sen ilmentymisestä edeltäpäin tehtävästä ilmoituksesta on sellaisen kirjoituksen kustantajaan nähden voimassa, mitä 2 luvussa kirjanpainajasta ja hänen liikkeestään tehtävästä ilmoituksesta on säädetty. Mitä 5 §:n 1 momentissa on säädetty Suomen kansalaisesta, koskee kuitenkin myös ulkomaalaista, jolla on kotipaikka Suomessa. Ilmoitus on

Voimassa oleva laki

mainittava kirjoituksen nimi ja painatuspaikka, kuinka usein kirjoituksen on määrä ilmestyä sekä missä kirjapainossa sitä aiotaan painattaa, niin myös henkilö, jonka tulee päätoimittajana valvoa kirjoituksen julkaisemista ja määrätä sen sisälllys.

Ehdotus

7 §:stä poiketen tehtävä sen paikkakunnan viranomaiselle, jossa painokirjoitusta aiotaan julkaista. Ilmoituksessa on myös mainittava kirjoituksen nimi ja painatuspaikka, kuinka usein kirjoituksen on määrä ilmestyä sekä missä kirjapainossa sitä aiotaan painattaa, niin myös henkilö, jonka tulee päätoimittajana valvoa kirjoituksen julkaisemista ja määrätä sen sisällöstä.

21 §.

Aikakautisen painokirjoituksen päätoimittajana saa olla jokainen Suomen kansalainen, joka nauttii kansalaisluottamusta, on mieskohtaisesti vapaana, eikä ole holhouksen alainen.

21 §

Aikakautisen painokirjoituksen päätoimittajana voi olla täysivaltainen Suomen kansalainen sekä täysivaltainen ulkomaalainen, jolla on kotipaikka Suomessa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 19 .

